

Nem a költözés izgalma, hanem a hazavárás alázata

Szent István-napi emlék, Palics, 2009. augusztus 16.

Jöttek, csak jöttek, kerékpárral, személygépkocsikkal, autóbusszokkal, sőt gyalogosan is. Többen vagyunk már, mint a május elsejei ünnepnapokon, alig lehet a sétányon menni, s ez örömmel vagy inkább büszkeséggel tölt el. Nem feltétlen egy párt hívei gyűltek össze. Sokan nem a pártfelhívás, hanem a találkozás, az együttünnepelés felemelő órája miatt jöttek, hiszen ha átgondolom, kevés a lehetőség a pártoktól független nemzeti összejövetelekre. Ennek egyik kiemelkedő példája volt és reményeink szerint még sokáig marad Szent István királyunk ünneplése.

Itt látom orvostársam, akinek fizikai megpróbáltatásait sikerült szellemi fölénnyé nemesíteni. Mindig mosolyra készítené írásának emléke, amelyben közli, miként sikerült a góbék fufangjával becsempésznie Munk Artúr szobrát a szabadkai Városháza tővébe, a legkeményebb kommunista diktatúra idején. De keze nyomát őrzi sok olyan épület itt Szabadkán, ahol kiemelkedő magyar értelmiségi élt.

A parkőr magyarul utasított, ami meghökkent, hiszen nem ismerhet. Már lassan megtelik a Vigadó előtti tér, ülőalkalmatosság sehol, háromlábú horgászszékek kerülnek elő, felváltva ül le férj és feleség. Szakácsnő, ismerem, az idősek otthonában dolgozik. Amott az a megtört arcú, szelíd tekintetű asszony, feketében, most temette el férjét, talán három hete. Leukémia. Az orvosa - jó ismerősöm - mondta, a végéig habozott, felfedje-e neki a teljes igazságot, vagy titkolja tovább, látva, mint örülnek a transfúzió utáni felépülésnek. „Még a tűzifát is behordta”-, dicsekedett a feleség, „mert éppen sorba jöttünk a szakszervezetes rendelésnél”. Mit mondjak, nem kellett volna? - tárta szét a kezét az orvos. „Halálos a kór, egyre kevésbé segít az idegen vér?” Hallgatott, csak a végén mondta: közbejött egy szívgyengeség, sajnálom...

A Kisvendéglőnél is már sűrű sorok állnak, az ott a borbélyom, mellette meg az a tömzsi a vasas szakmában dolgozott, míg bele nem rokkant, és 55 évesen elküldték nyugdíjba, de még mindig olyan a kézfogása, mintha vaskesztyűt hordana.

Nanuka, így hívja mindkét gyereke azt a testes asszonyt, a tarka ruhában. Az anyukából - ami kiskorukban kimondhatatlan volt -, maradt rajta a nanuka. A lánya beúszta már fél Európát, Győrben él, ott az

edzője. A fiú egyetemista Szegeden. A férje teremti elő a pénzt, jó munkahelye van Pesten. Csak meddig? Most szűkül minden, szorít a válság. Ő, Nanuka, minden ünnepre, no, és minden megjósolhatatlan sorscsapás esetére, hazavárja őket a szabadkai házba, amelybe életük minden szépség-kínálta lehetőségét beleépítették. Tölgyfabútor az ebédlőben, márványborítású a lépcső - kissé síkos, vigyázni kell, eső után - de ma nincs értéke. „Nem jöttek haza – mondja - mert mi itt, Szabadkán tizenhatodikán tartjuk a Szent Istvánt”. Bólintok, megértem.

Amott egy helyi képviselő, akinek a Corvin Mátyás utcanévet köszönhetjük. Itt van az iskolaigazgató, aki a halasi úton, a Gróf Széchenyi István iskolának a névadója.

Jönnek Kanizsáról, Belgrádból, aztán sorjáznak Újvidék, Pancsova, Zenta, Mitrovica, Szendrő, a kocsitábláiról ismerem csak fel, honnan indultak ide a tópartra, ahol ma magyar dal szól, és Bogner István, mint minden évben, ma is fáradhatatlanul magyar zászlót lobogtat. Egyedül? Talán van még egy, a part közelében.

A 92 éves Uzon Miklós telefonja: „Kérlek, nézz körül, hány magyar zászló lesz. Dagadt a lábam, nem mehetek, de telefonáltam a VMSZ-be, legyen merszük több magyar zászlóval megjelenni. Tavaly is csak Bogneré volt.” 92 éves, nincs már ereje zászlót tartani, s a telefonjainak sincs már fogatja. Talán tompítani szerették volna az ünneplés nemzeti színezetét a szervezők? Lehet.

Mindent elborítanak a Himnusz mélyen megrendítő akkordjai. Érdekes, minél többen vagyunk, annál megrendítőbb az „Isten áldd meg”, ha csak egy is a tömegből sírni kezdene, ezek zokognának, s velük együtt én is. Istenem, mondd „mi is azon sírnivaló, hogy megbűnhődte már e nép...” Igen, mi a sírnivaló? Talán az, hogy Mohács előtt bennünket itt Délvidéken már letaposott a török, s aki megmaradt, martalócok áldozata lett? Hogy a felgyújtott házainkba idegenek költöztek, és nekünk, csak nekünk nem volt hazatérés? Hogy a hazájukat felkeresőket mind egy szálíg levágták, rabszójra fűzték, s templomaikat széthordták - csak egy a kivétel, az aracsi, amelyet talán Isten keze őrzött, mi más? Mondta is az anyám,

aki azon a vidéken béreskedett, ott Aracson lehetett a magyarok Istenének igazi lakhelye, akárha a zsidóknak Jeruzsálemben. A többi lehet, hogy nekünk is csak amolyan imahely. Az egyik kukoricakapáló lány (mesélte anyám) harangkondulást is vélt hallani, valahogy István-nap körül a csonka-templomból. Nem hittek az emberek neki, mert „nagyon szerelmes tudott lenni hol ebbe, hol abba...”, és ilyenkor az ember, tudvalevő, elveszti az ítélőképességét. Mindezenre elmondtak egy gyors „Miatyánkot” a templom felé fordulva. Pedig Szent-István napjának lehet valami titkokkal bíró varázslatos hívószava, amely egybegyűjt „sok népeket”, példa erre ez a rég nem látott tömeg, amelynek zömét minden bizonnyal Délvidék szórványának magyarsága adja.

Majd 50 évre a zentai csata után szivárog vissza a kivert magyarság a Délvidékre, ahol csak töredékei maradtak a nemzetnek. Aracs környékére már nem jutott belőlünk, megint anyámat idézem: „nem tudjuk belakni a falvainkat”, s ez megbosszulta magát. Sejttem, lehet benne igazság, az első hivatalos magyar fohász a csonka-templom alatt csak 350 évvel azután, hogy megfeledkeztünk róla, 1990-ben hangzik el, amikor jobbaink ráéreztek az országot tíz éven át sújtó, gyötrelmes háborúknak első csapásaira. Habár ki tudja, hány béres és írni-olvasni nem vagy alig tudó magyar imádkozta el fájdalmit falai alatt az első hivatalosan feljegyzett fohász előtt. Ki tudja, mit tudott róla a szántó-vető, az arra vetődő vándor, az emberek emlékezte rövid, rövidebb, mint a hitük. A hit alighanem kódolt bennünk, példa erre, hogy nincs falu templom nélkül a „tíz falura egy” helyett. Anyám meghalt, s nekem már kopik, halványul a rokonok névsora, „őszbe csavarodik a természet feje” a családfánk körül. De a cservenkai rokonok templomának a hűvösére, amely gyermekként befogadott, még emlékszem.

Újabb barát ölelget: mióta készülök elmondani neki, hogy hagyjon fel a hiábavaló önsanyargatással, Istenem, mikor lesz erőm? Lányai a határon túl, s ő itt maradt sírokat őrizni és zsebkendőnyi fekete homokját túrja a keblei homokon, minden napja ott telik. Reggel a felhőket lesi, jó az a föld, mondja, csak esőt kér, majd- mindennap. Büszke „biotermékeire”, köti-hívja az a jó néhány töke szőlőtő, amelynek mustjára hiába akarja unokáit rászoktatni. Csak a Sprite meg a Cola, panasolja, az megy. Meg sem ízlelik már. Annyi munka van abban... („Hiábavaló az egész évi munkám, löre lesz belőle, leeresztik a kanálisba, nem is a konyhában, a WC-ben.”) Az almáiból, ha egyet is elfogyasztanak! Lányai nevelését okolja, pedig meg kell győződnöm egyszer, az elmúlt idő sokasága és nem a nevelés felelős az unokák ízléséért.

Ott ül a kis sámlin a szomszéd néni, akit nem tudok rászoktatni a naponkénti vérnyomásmérésre.

Ausztráliából kapja a nyugdíjat, bejelentett házvezető volt. Kopott táskája szegénységéről árulkodik, pedig dollárjait az immár tíz éve nem látott unokaöccsének őrzi, aki évek óta ígéri a hazalátogatást. Kérdezte, mit gondolok, eljön egyszer? Igen mondtam, bár a bizonytalanság kiérett hangból.

Martonyi beszél megmaradásunk szent feladatáról. Alig értelmezem a szavait, zakatolnak bennem Tóth Árpádnak Isten oltó-késéről irt sorai. Utolsó napjaiban a költő leszámolt életével, amelyben se pénz, se siker, sem egészség nem volt. S egy ilyen életút elegendő lenne az önpusztításhoz is. De a magyarságnak van hite, amellyel évszázadok óta ellenáll a fekete lyuk felé való sodródásnak, ami elnyelt már anynyi népet e tájról. Hallgassuk csak:

*Tudom és érzem, hogy szeretsz:
Próbáid áldott oltó-kése bennem
Téged szolgál, mert míg szívembe metsz,
Új szépséget teremni sebez engem.*

A fizikai nyomor ellenére sem tesz kárt magában, mert szent a test, melyet Isten nemesítésre rendelt, és oltó késével szüntelen nemesít. Valóban. A trianoni próba, a határtologatás, felmenőink üzése, legyilkolása, a tény, hogy minden erre vetődő hadvezér háborújának vesztese vagyunk, a kiszolgáltatottság, a vezeklés mások bűnéért, a kihasználás szegényérzete, a hiábavalónak tűnő élet megalázó fenntartása, a vesszőfutas és megannyi csalódás a szomszédban, a rokonban, az anyaországi testvér önzésének felismerése, mindez csak Isten oltó-kése lehet, mely néha már-már a szívünk közelét érinti. Szent feladat a megmaradásunk - mondja újra a szónok és szétnézek: több ezren, talán tízezen állnak némán az egy Bogner-zászló körül, majd megtapsolják, amikor a szónok említi a kettős állampolgárságot. Átköltözés nélkül, mondja. Tanakodás, kommentárok. Eszembe jut a világhálón kószáló vers a „Ne féljete, nem megyünk haza” kezdetű. Szerzője ismeretlen. A túlradó keserűség szinte megkövezi e vers soraiiban az anyaországi magyarságot a 2004. dec. 25-én frissen ért sérelem friss hatása alatt. Elhessegetem magamtól a vers keserűségét. A betlehemi születés-templomnak mindig akadt mártírsorsot vállaló szerzetese, a legsúlyosabb mohamedán elnyomás alatt is. S íme fennáll 1500 év múltával szigetként, világítótoronyként. Nem, ez az itt maradt mag már nem szóródik, mert tud egy gondolat köré csoportosulni. Ha a szónok testközlemből látná az itt összegyűlt embereket, észrevehetné, hogy az arcokon nem a költözés feszülő izgalma, hanem a hazavárás alázata nyugszik.